Roman Cílek
Já, Otto Skorzeny...!
HRDINA ČI GANGSTER?
MAGNETKA
SKORZENY OTTO

EDICE
MAGNETKA

PRAŽSKÁ
VYDAVATELSKÁ
SPOLEČNOST

NAKLADATELSTVÍ
ÉPOCHA

Každá skutečnost je složitější,
než možnosti jejího zobrazení.

Robert Kvaček

Roman Cílek

Já, Otto Skorzeny...!

HRDINA ČI GANGSTER?

PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST
NAKLADATELSTVÍ EPOCHA

Ediční rada Edice Magnetka:

prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc., (FF UK, Technická univerzita Liberec)
doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, vedoucí Katedry marketingové komunikace)
doc. PhDr. Radek Fukala, Ph. D. (Univerzita Hradec Králové)
PhDr. Miloslav Martínek, CSc.
JUDr. František Čermák

Copyright © Roman Cílek, 2010
MK ČR E 17663
ISSN 1802-6915
ISBN 978-80-7250-524-1 (PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST)
ISBN 978-80-7425-072-9 (NAKLADATELSTVÍ EPOCHA)

PROLOG

„Zblízka, velmi zblízka jsem viděla Skorzenyho zjizvený obličej…“

„Dodnes mám ten obraz před očima,“ vyprávěla na sklonku devadesátých let minulého století, nedlouho před svou smrtí, paní Ludmila Řičicová-Uhlířová a za okny jejího bytu byla Farní ulice v pražských Střešovicích. „Bylo tehdy pozdní jaro šestačtyřicátého roku a na půdě bývalého nacistického koncentračního lágru Dachau nám v odděleném sektoru americké výzvědné služby přidělili vyslýchací místnost tak malou, že tvář osmatřicetiletého robustního muže, který se jmenoval Otto Skorzeny, se nacházela snad pouhý metr od mého. Jako civilní zaměstnankyně kontrašpionážního, tedy obranného zpravodajství hlavního štábu československého ministerstva národní obrany, jsem v něm samozřejmě vnímala především bezohledného válečného zločince, jenomže mi také bylo něco málo přes pětadvacet let a musím dnes už s úsměvem přiznat, že z čistě ženského pohledu to byl chlap nesporně přitažlivý. A ten zkušený darebák to brzy vycítil a po celou dobu skoro až okázale dával najevo, že vnímá spíš mne, než mého nadřízeného majora Staňka, který výslech vedl, zatímco já se starala o překlad otázek i odpovědí a podrobný zápis. No, zvládla jsem to, musela jsem; pocházím z důstojnické rodiny masarykovského ražení, za okupace jsme si prožili své, a také jsem si v té chvíli připomněla úder pendreku, který bolestivě poznamenal má záda v listopadu 1939, když nás hitlerovci vyháněli z budovy pražské filozofické fakulty. Odvrátila jsem tedy od něho pohled, tvářila se lhostejně a věnovala se svým papírům. Rozhodně jsem nechtěla připustit, aby si mohl myslet, že on, který byl v posledních letech zvyklý velet při akcích, jež svým způsobem vstoupily do historie, je i v tomhle výslechovém kamrlíku pánem situace.“

Celé se to tehdy v Dachau odehrávalo dost zvláštně.

Výslech, který zde majoru Staňkovi na základě předběžné žádosti jeho nadřízených povolili, měl – jak to lze vyčíst i z tajného úředního

záznamu – omezený a důkladně kontrolovaný průběh. Američané dávali prostě najevo, že považují Skorzenyho, který patřil k zákulisní elitě třetí říše a mohl by, pokud by chtěl, objasnit četná tajemství, považují výhradně za svého zajatce.

A ještě tu bylo cosi navíc.

Nedlouho předtím došlo přece ke „štěchovické aféře“.

Shrneme-li tuto událost, jednalo se o to, že 11. února 1946 dorazila k Hradišťku u Štěchovic, kde měli Němci za okupace vojenský výcvikový prostor, tajná výprava. Deset Američanů, dva Francouzi a zajatý esesák jménem Aschenbach. Dva dny perné práce tu čekaly především americké pyrotechniky, přičemž Aschenbach, někdejší příslušník zvláštního komanda z SS divize Das Reich, které tu bedny s archivními materiály zhruba před rokem zakopávalo, jim při tom byl svědomitým rádcem. Poté tři plně naložená nákladní auta odjela směrem na západ. Cílem cesty byl Frankfurt nad Mohanem. To už se však československé úřady o téhle prapodivné akci dozvěděly, následoval diplomatický protest a Američané 3. března bedny s převážnou částí jejich obsahu museli vrátit. Navenek se tedy za touto „politováníhodnou nehodou“ učinila tlustá čára, ale rozhodně se tím vztahy mezi československými a americkými zpravodajci citelně narušily. A tomu zřejmě odpovídal i přístup k majoru Staňkovi a jeho servisní spolupracovnici. Padlo jasné určení, že zajatce lze kromě identifikačních údajů vyslýchat pouze ve věci jeho případného podílu na dění, k němuž došlo na území někdejšího Protektorátu Čechy a Morava, jmenovitě se tedy jednalo o mnoha hrůznými zločiny zatíženou činnost Skorzenymu podřízených stíhacích svazů SS (Jagdverbände). Téma „štěchovického archivu“, které mohlo se Skorzenym jako Hitlerovým specialistou na zvláštní operace tak či onak souviset, bylo zcela zamítnuto. A aby se zajistila plná kontrola této jednostranně zformulované dohody, byl přísedícím při výslechu americký zpravodajský důstojník, jehož rodinné kořeny pocházely zřejmě ze Sudet, protože obstojně ovládal češtinu i němčinu.

„Můžete začít,“ vyzval Američan.

Nejprve se vyřídily formality.

Major Staněk nadiktoval slečně Uhlířové rámcový popis vyslýchané osoby. Postava: 196 centimetrů výšky, rozložitá ramena. Hranatá hlava, kolmé čelo, přes jehož celou šíři probíhají tři vodorovné rýhy, jizvami po sečných ranách je poznamenána i levá část obličeje. Oči šedozelené, vlasy temně plavé, pleť opálená, brada vyklenutá, na ústech

další zřetelná jizva po sečné ráně, mířící šikmo od levého koutku směrem dolů.

Potom padla první otázka: „Vaše jméno?“

Odpověděl s měkkým vídeňským přízvukem: „Otto Skorzeny. Před válkou jsem k tomu připojoval titul inženýr, ale to asi není nyní důležité.“

„Používal jste i jiných jmen?“

Usmál se a pokusil se navodit uvolněnou atmosféru: „Jistě. V naší branži jde přece o běžnou věc. Vyžadovala-li to tedy situace, byl jsem například Hansem Müllerem, doktorem Wolffem a bůhvíkým ještě jiným.“

„Datum a místo narození?“

„Dvanáctý červen 1908, Vídeň.“

„Byl jste členem nacistické strany (NSDAP) a SS?“

„Ano. V NSDAP jsem byl od roku 1932 veden pod číslem 1 083 671, v SS od roku 1934 – členské číslo 29 579.“

„Jaká byla vaše nejvyšší dosažená hodnost v SS?“

„Obersturmbannführer.“

„Dá se to v převodu na hodnosti v armádě označit za postavení plukovníka?“

„Ano.“

„Přikročme nyní k problematice budování takzvaných stíhacích svazů SS. Kdo vás tímto úkolem pověřil?“

„Rámcové rozhodnutí pocházelo přímo od Hitlera a reichsführera SS Himmlera. Počáteční kroky se učinily již v roce 1943, důrazněji se pak pokračovalo v roce následujícím, kdy válečné postavení Německa začalo mít kritickou podobu a naše jednotky byly na mnoha místech fronty nuceny ustupovat... V květnu 1944 měly prapory až do označení 502 po 250 mužích. V září 1944, tedy poté, co se situace zhoršila úspěšnou invazí anglo-amerických sil v Normandii a jejich postupem přes západní Evropu směrem k německým historickým hranicím, jsem po dohodě mezi vedením SS a generálním štábem wehrmachtu obdržel pokyn, abych SS-stíhací svazy rozšířil. Týkalo se to především stíhacího svazu Jihovýchod se štábem ve Vídni, stíhacího svazu Jihozápad v Porýní, stíhacího svazu Severozápad v Neustrelitz, podpořen byl též speciální svaz, kterému se neformálně říkalo prapor leteckých myslivců. K tomuto posílení jsem dostal k dispozici dva tisíce důstojníků a poddůstojníků z bývalé zvláštní divize armádního zpravodajství (abwehru) s názvem Brandenburg.“

„K čemu bylo mužstvo stíhacích svazů SS cvičeno?“

„Především k tomu, aby vykonávalo vojenské úkoly související především s ústupovými operacemi, které nemohly být splněny řadovým vojskem.“

„Dá se tedy hovořit o vyčišťovacích akcích v předpokládaném ústupovém terénu?“

„Lze to tak vyjádřit.“

„Byly tyto akce zaměřeny hlavně proti partyzánským celkům, které operovaly v blízkosti frontové linie?“

„Samozřejmě, vyplývá to z logiky dění. Partyzáni pro nás představovali značné nebezpečí a znesnadňovali veškerou naši činnost.“

„Bylo přípravnými výcvikovými instrukcemi i průběžnými operačními pokyny jasně dáno, že akce stíhacích svazů budou mít tvrdou a ve svých důsledcích tedy také zastrašovací podobu?“

„Co vám k tomu mohu říci? Partyzánská válka jako taková, a platí to oboustranně, má vždy abnormálně tvrdou podobu a nelze v ní uplatnit běžná kritéria a konvence...“

„Týká se,“ přerušil ho major Staněk, „toto vaše měřítko také abnormální tvrdosti v postupu vůči civilnímu obyvatelstvu v dané oblasti?“

Vyslýchaný se na okamžik odmlčel a Ludmila Uhlířová neopomněla tuto pauzu zaznamenat do protokolu. „Vím, kam míříte,“ řekl potom Otto Skorzeny, „a je mi známo, že došlo i k velmi drastickým zákrokům. Nicméně musím konstatovat, že civilní obyvatelstvo, které napomáhalo partyzánům, se tím vědomě stávalo součástí tohoto nemilosrdného zápasu.“

„Se všemi důsledky?“

„Ano, se všemi důsledky, které z toho vyplývaly. Prohrávali jsme válku a byl to z naší strany zápas o přežití. Ale jestli si představujete, že jsem ve svém špičkovém velitelském postavení vydával rozkazy k tomu, aby se vypálila tamta či jiná venkovská chalupa...“

„Nepřeji si, abyste hovořil o mých představách,“ okřikl ho Staněk a položil přímou otázkou: „Zúčastnil jste se v dubnu 1945 protipartyzánských operací na Valašsku, kde došlo k hromadným zločinům proti lidskosti?“

„Ne.“

„Někteří z nižších velitelů stíhacích svazů SS, které vám rámcově podléhaly, naznačují něco jiného.“

„Pak tedy lžou, aby snížili svůj vlastní podíl odpovědnosti. Konfrontujte mne s nimi a řeknu jim to do očí.“

„Nepochybně jste ale během války na území protektorátu pobýval, ne?“

„V březnu 1942 jsem se léčil v Karlových Varech. Pak jsem se do protektorátu znovu dostal až 10. dubna 1945, kdy jsem na Moravě navštívil hlavní stan Schörnerovy skupiny armád Střed. S polním maršálem Schörnerem jsme krátce hodnotili rámcovou situaci a naše věcné a od propagandistického balastu oproštěné úvahy o tom, zda je možno udržet frontu, měly již dost pesimistickou podobu. Souběžně jsem obdržel zprávu, že dobytí Vídně ruskými jednotkami má neodvratnou podobu. Ihned jsem se tam rozjel. Jednak jsem potřeboval zjistit, jaká je situace tamního stíhacího svazu Süd-Ost a zda nehrozí jeho obklíčení, a protože ve Vídni pobývala moje rodina, samozřejmě jsem se také zajímal o její osud. Dorazil jsem do Vídně, která působila jako mrtvé město a na mnoha místech hořela, zkraje noci a dozvěděl jsem se, že stíhací svaz byl přemístěn k obraně Alpské pevnosti. Matčin dům jsem nalezl v ruinách, ale soused, který vylezl ze sklepa, mne ujistil, že matka, manželka i dcera včas unikly. Projel jsem kolem ruských linií do svého bytu v Döblingu, kde jsem posbíral několik loveckých zbraní, které pro mne měly trofejní hodnotu a nechtěl jsem je nechat na pospas nepříteli. Poté jsem přes Waldviertel zamířil do Horních Rakous. O protektorát jsem v té době neměl naprosto žádný zájem.“

„Trváte tedy...“ hodlal major Staněk položit zpřesňující otázku.

„Už ne!“ zarazil ho dohlížející americký důstojník. „Domnívám se, že pan Skorzeny řekl vše, co jste potřebovali vědět.“ Úderem na dveře přivolal eskortu, podíval se na hodinky a oslovil zapisovatelku: „Slečno, zaznamenejte, prosím, čas ukončení výslechu.“

Uhlířová vepsala údaj do bloku: 15.45 hodin.

Povzdychla si a zvedla se ze židle.

„Nemělo cenu protestovat,“ vzpomínala na ty okamžiky s odstupem řady desetiletí, během nichž se změnila podoba světa. „Karty tam byly rozdány tak, jak byly rozdány, ač se nám to třeba nemuselo líbit. Sledovala jsem příchod svalnatých chlapíků z eskorty, měli na hlavách tradiční bílé přilby s označením MP a elitnímu zajatci v hodnosti SS-obersturmbannführera, kterého si Amíci tak úzkostlivě šetřili pro sebe, nasadili pouta. Ještě mezi dveřmi se mne pokoušel kontaktovat očima. Odvrátila jsem se. Kdepak, žádné zamilované pohledy, pane Skorzeny, máte toho na svědomí dost a dost, spoustu zcela nevinných lidských životů, stejně skončíte na šibenici, říkala jsem si odhodlaně – a byl to z mé strany takový ryze ženský druh pomsty. Jenomže...“

Ludmila Řičicová-Uhlířová se při vyprávění usmála a pokrčila rameny.

Slůvko „jenomže“ bobtnalo do podoby dějinné absurdity.

Ani v koutku duše by ji přece na jaře roku 1946 tam v Dachau nemohlo napadnout, že i z širšího hlediska byly, přidržíme-li se jejího příměru, rozdány karty jinak, než by si přála. Jak by mohla vytušit, že válečný zločinec Otto Skorzeny se již za dva a čtvrt roku za velmi zvláštních okolností dostane na svobodu a zahájí v různých koutech světa další etapu svého neblahého působení, zatímco nejen ji, ale také zpravodajského důstojníka majora Staňka, bude zhruba v téže době čekat zúžený svět se zamřížovanými okny.

„Tak takhle, přesně takhle se uskutečnilo mé setkání s mužem se zjizvenou tváří,“ uzavírala svou vzpomínku paní Ludmila. „Vnímala jsem ho jako nacistického zločince, i když se mu nesporně nedala upřít osobní odvaha, předpověděla jsem mu šibenici – a až po letech, během nichž jsem sama jen se štěstím unikla oprátce, přežila komunistické mučírny i kriminály a teprve poté se začala znovu rozkoukávat, jsem se dozvěděla, jak hluboce jsem se v tomto svém odhadu mýlila. Skorzeny se čile vyšplhal ze svého poválečného ponížení a začal znovu spřádat nitky zla. A ještě k tomu se stal legendou, pro mnohé dokonce obdivuhodnou legendou. Postava statečného chlapíka, kterého nic neudolá a ze zákulisí si vychutnává pocit moci, je velmi přitažlivý. A my oba, vy i já, velmi dobře víme, jak se to vychloubačné prokletí moci snadno může zvrtnout, leccos jsme o tom o jiných lidech a jiné době napsali. Takže...“ zauvažovala, „Otto Skorzeny, zbavený nálepky uměle přiživovaných legend, to by bylo nesporně přitažlivé téma. Známe se už dlouho, a neříkejte mi tedy, že jste o tom nikdy neuvažoval.“

Vyznělo to jako výzva.

Výzva od nesmírně statečné ženské, na jejímž pohřbu ve Strašnicích se – ač sama nikdy neměla vojenskou hodnost – bude střílet čestná salva jako uznání za její klíčová svědectví v řadě rehabilitačních procesů, jimiž se vracela čest, mnohdy již posmrtně, vojenským činitelům, postižených poúnorovou zvůlí.

A ruku na srdce: lze takovéhle výzvě bez skvrnky na štítě vlastního svědomí odolat?

Nelze, prostě nelze.

KAPITOLA PRVNÍ

Vídeň: startovní plocha kariéry

„DOBYTÍ“ PREZIDENTOVA PALÁCE

Muž v čele dalších mužů zdolával schod za schodem.

„Posílá mě nová rakouská vláda, musím okamžitě mluvit s panem prezidentem!“ křičel.

Všichni byli v různorodě poskládaném civilním oblečení, ale působili nesmlouvavě a někteří z nich svírali v rukou k výstřelům připravené zbraně. Velitelé i mužstvo nepočetné jednotky, jejíž povinností byla spíš jen ceremoniální ochrana paláce ve vídeňské Rainerově ulici, kde sídlila rakouská hlava státu, byli zmateni. Vzhledem k tomu, že ze všech stran přicházely nikým nevyvracené, ale ani nepotvrzované zprávy o tom, že situace v zemi se z hodiny na hodinu mění a hrozí snad také vstup německé armády, se tito strážci paláce neodvažovali klást výraznější odpor.

Spíš prostě jen čekali, co bude dál.

Nepřehlédnutelný hluk v hale a na schodišti, ale především také čím dál silnější kravál, ozývající se z prostoru před budovou, přivolal prezidenta, který se dostavil dokonce i se svou krajně vyděšenou manželkou.

„Co se tu děje? Je zde někdo, kdo mi to vysvětlí?“ pobouřeně vykřikl šestašedesátiletý Wilhelm Miklas, rodák z jihočeské Volyně a představitel křesťansko-sociální strany, zvolený do této funkce již před deseti roky.

„Ano, já,“ sebevědomě mu odpověděl mluvčí těch, kteří do budovy vtrhli.

„Kdo jste, pane, a co chcete?“

„Jsem inženýr Otto Skorzeny a jednám z pověření spolkového kancléře Seyss-Inquarta, kterého jste podle informací, jež mám k dispozici, do této funkce povolal. Pokud mi dovolíte mu zatelefonovat, jistě vám pan kancléř moje slova osobně potvrdí.“